

Tisková zpráva

Unikátní výzkum o pěstounské péči příbuzných: v řadě ohledů se liší od ostatních pěstounů, přitom tvoří většinu

- **Výzkumná organizace SocioFactor a Centrum psychologické pomoci v Ostravě realizovaly výzkum příbuzenské pěstounské péče s cílem zjistit potřeby pěstounů**
- **Mezi hlavní specifika příbuzenské pěstounské péče patří vyšší věk pěstounů (62 % je starších 50 let), nejčastěji se starají o jedno dítě, v 64 % jde o prarodiče, s péčí o děti dopředu nepočítali a děti u nich zůstávají natrvalo**
- **Odborníci upozorňují na to, že podmínky péče nejsou sladěny s legislativou, ačkoliv příbuzní představují podle statistik 67 % všech pěstounů**
- **„Příbuzenští pěstouni zasluhují zvláštní zřetel, protože bez nich by hrozil kolaps péče o ohrožené děti,“ říká PaedDr. Zdeněk Moldrzyk, spoluautor výzkumu**

Praha – 11. února 2021. Výzkumná organizace SocioFactor a Centrum psychologické pomoci v Ostravě zjišťovaly, jaké jsou potřeby osob, které pečují o dítě v rámci příbuzenské pěstounské péče. Podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí tvořili v roce 2019 příbuzní 67 % pěstounské péče, a jsou tak nejpočetnější skupinou pěstounů. Přestože příbuzní dostávají děti do péče náhle, často ze dne na den, a v 64 % jde o prarodiče, podpůrné služby tyto skutečnosti nezohledňují. Odborníci se zajímali i o další odlišnosti příbuzenské péče v ojedinelém výzkumu, který dosud v České republice nikdo nerealizoval. Výzkum vznikl díky finanční podpoře Nadace Sirius, která se pomoci ohroženým dětem věnuje dlouhodobě.

„Jedná se o ojedinelý výzkum, který potvrdil názory odborníků na pěstounskou příbuzenskou péči a že příbuzní mají výrazně odlišné potřeby. Současně však odhalil některá specifika této péče o děti, například jak nedostatečná je jejich podpora v okamžiku, kdy se rozhodnou dítě přijmout,“ říká PaedDr. Zdeněk Moldrzyk, spoluautor výzkumu, rodinný terapeut a někdejší dlouholetý ředitel Centra psychologické pomoci.

„Zásadní je absence jasného legislativního odlišení této péče, které by umožnilo specifický přístup odborů sociálně-právní ochrany dítěte, ale i soudů. Příbuzní navíc na rozdíl od ostatních pěstounů řeší mnohem častěji problémy s biologickými rodiči, finanční tíseň a vlastní zdraví s ohledem na svůj věk,“ doplňuje psycholog Mgr. Libor Škoda.

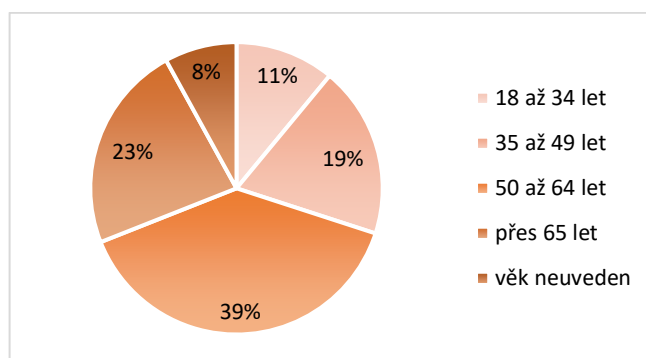
Výzkum byl realizován v Moravskoslezském kraji v rámci projektu Pěstounská péče příbuzných, který si stanovil za cíl zlepšit životní situaci v těchto rodinách. Projekt je naplánován na pět let,

mezi roky 2019 až 2023, a aktuální výstupy představují jeho první část. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 169 rodin, což představuje reprezentativní vzorek.

Příbuzní pěstouni: nejčastěji babička; 8 z 10 je přesvědčeno, že dítě vyhovává do zletilosti

Skutečnost, že převažují prarodiče, odráží věková struktura respondentů. Průměrný věk je přes 54 let a ženy tvoří 82 %. Jak ukazuje věková struktura na grafu č. 1, celých 62 % respondentů udalo věk 50 let a více, lidé nad 65 let přitom tvoří téměř čtvrtinu¹.

graf č. 1: Věková struktura příbuzenských pěstounů

Celkem se ve 169 rodinách, které se zúčastnily výzkumu, nachází 229 dětí. Průměrný věk dítěte je 11,3 roku, věkové rozložení je rovnoměrné: 5 až 9 let 29 %, 10 až 14 let 33 %, 15 až 18 let 27 %. Jeden z hlavních problémů, s nimiž se příbuzenští pěstouni složitě vypořádávají, je velký věkový rozdíl mezi nimi a svěřenými dětmi. Zvláště v období puberty si často neví rady s výchovou: školní prospěch dítěte a výchovné problémy uvádějí jako dva ze tří hlavních problémů. O to důležitější je specifická pomoc doprovázejících organizací.

V péči mají příbuzní většinou 1 dítě

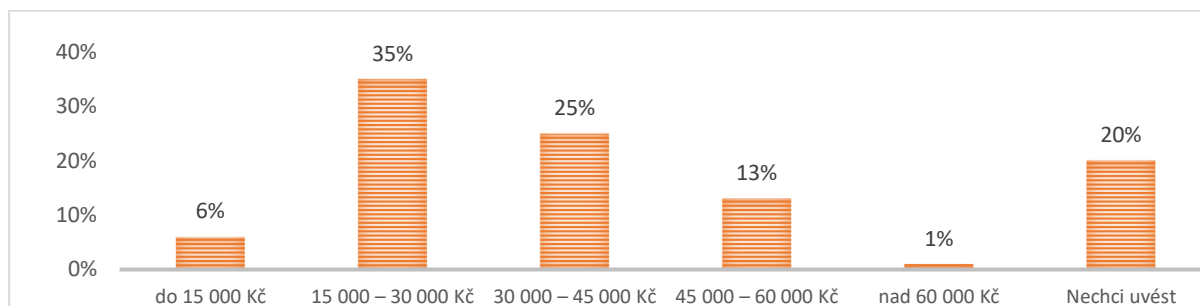
Z dat dále vyplynulo, že přes 75 % příbuzenských pěstounů má v péči jedno dítě, 18 % opatruje dvě děti a 7 % se stará o tři děti. Důvodem, proč se příbuzní stávají pečujícími, je silné citové pouto k dítěti, což je v rozporu s rozšířeným mýtem, že důvody jsou ziskové.

Odměnu pěstouna má přiznáno 89 % respondentů a započítává se do čistého příjmu domácnosti. Z hlediska výše příjmů domácnosti dominuje skupina 15 000 – 30 000 Kč (35 %), 6 % domácností s dětmi však má příjmy nižší než 15 000 Kč. Navzdory vysokému průměrnému věku příbuzných pěstounů je 32 % respondentů v zaměstnaneckém poměru nebo podniká, a dalších 24 % pobírá nějaký typ důchodu.

¹ Tyto údaje jsou v souladu s předchozími zjištěními odborníků o věkové struktuře příbuzenských pěstounů v ČR. V roce 2020 shromáždila Asociace Dítě a Rodina data od pěstounů (celkem 1985 pěstounů, z toho 1248 příbuzných), v nichž se ukázalo, že u příbuzenské péče bylo 68 % osob starších 50 let.

Z výzkumu je zřejmé, že bez finanční podpory by byl výkon role pěstouna pro mnohé z nich nereálný. Devět z deseti pěstounů, kteří mají přiznanou odměnu pěstouna, neuvádí finanční starosti, naopak u těch, kteří odměnu přiznanou nemají, se s finanční tísní potýká 36 % osob.

graf č. 2: Příjmy domácnosti

Je zajímavé, že bezmála 82 % respondentů uvedlo, že nevidí návrat dítěte k rodičům jako reálný, a proto chápou svoji péči jako trvalou. To je další z rozdílů oproti zprostředkované pěstounské péči, kde pěstouni počítají s tím, že jde o dočasnou péči, po níž se počítá s návratem k rodičům.

Hlavní závěry: jde o jiný typ péče, který má svá specifika a potřebuje zvláštní podporu státu

Výzkum ukázal, že se příbuzní pěstouni v mnoha ohledech odlišují od zprostředkovaných pěstounů, a stejně tak vznik a průběh samotné péče probíhá v obou případech podle zcela odlišných scénářů.

Náhlé a neočekávané svěření dítěte do péče, nutnost radikálních změn v životě pěstounů, velké mezigenerační rozdíly mezi dětmi a pěstouny, konflikty rolí u pěstounů (jsem matka, nebo babička?) a komplikované vztahy s vlastními rodiči dítěte jsou jen některé odlišnosti, které výzkum prokázal. Závěry upozorňují na to, že je zapotřebí legislativně tyto dva typy péče oddělit a podporu příbuzných pěstounů více přizpůsobit jejich reálným potřebám.

Odborníci ve svých závěrech například poukazují i na to, že příbuzní nejsou připravováni na výkon své nové role. Příbuzenští pěstouni proto potřebují specializovanou psychologickou, sociálně-právní a často i finanční podporu ještě před začátkem pěstounské péče, čímž se zásadně odlišují od ostatních pěstounů.

„Bez příbuzných hrozí kolaps péče o ohrožené děti,“ říká expert

Výzkum také poukázal na nejednotné přístupy institucí k příbuzenské pěstounské péči. Pěstouni kvůli tomu často správním krokům odborů sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) a soudů nerozumí, což může vytvářet dojem křivdy či neprofesionálního chování ze strany institucí.

„Příbuzní pěstouni jsou z hlediska legislativy na okraji zájmu, protože společnost předpokládá, že se děti z rodiny automaticky ujmou,“ říká PaedDr. Zdeněk Moldrzyk. „Ale oni nic takového ve svém životě neplánovali a potřebují v mnoha ohledech specializovanou pomoc, protože jde často o seniory. Přitom si musíme uvědomit, že bez příbuzných hrozí kolaps péče o ohrožené děti, což platí pro celou Českou republiku.“

– KONEC –

Příloha: závěrečná zpráva Pěstounská péče příbuzných – analýza potřeb

Kontakt pro další podklady a žádosti o rozhovor:

Michael Kudela

Tiskový servis

michael.kudela@nadacesirius.cz

+420 777 663 118

PaedDr. Zdeněk Moldrzyk

Spoluautor výzkumu

moldrzyk@cepp.cz

+420 774 007 777

Dana Lipová

Ředitelka Nadace Sirius

dana.lipova@nadacesirius.cz

+420 731 328 787

Podrobnější informace:

www.sociofactor.eu

www.cepp.cz

www.nadacesirius.cz

www.patrondeti.cz

SocioFactor je výzkumnou a vzdělávací organizací. Zabývá se aplikovaným výzkumem zejména v oblasti posílení sociální integrace a soudržnosti. Dlouhodobě se věnuje tématu ohrožených dětí, v němž vytváří poznatky pro vývoj nových nebo zdokonalených postupů a služeb v prostředí pomáhajících organizací.

Realizátorem projektu Pěstounská péče příbuzných, jehož součástí je uvedená analýza potřeb příbuzenských pěstounů, je Centrum psychologické pomoci. Jedná se o příspěvkovou organizaci, která od roku 2003 působí v Moravskoslezském kraji a zaměřuje se na odborné sociální poradenství v oblasti rodinných a partnerských vztahů, náhradní rodinnou péči a sociálně-právní ochranu dětí. Je jedinou krajskou organizací zabývající se odborným psychologickým posuzováním žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Projekt financovala soukromá Nadace Sirius, založená v roce 2008, jejíž činnost je zaměřená na pomoc znevýhodněným dětem. Nadaci vedou a plně financují manželé Radka a Jiří Šmejcovi. Nadace se zaměřuje na systematické, dlouhodobé řešení problémů, které spadají do sféry prevence ohrožení dítěte a jeho rodiny, náhradní rodinné péče a do oblasti podpory zdravotně znevýhodněných dětí. Prostřednictvím pravidelně vypisovaných grantových řízení rovněž podporuje aktivity jiných neziskových organizací, které se danou problematikou zabývají.